

GORAN TRIBUSON

HET GRIJZE GEBIED

De tweede zaak van politie-inspecteur Nikola Banić

1

Haar kleine eenkamerappartement bevond zich op de hoek van een grillig vormgegeven, maar toch vrij modern gebouw met drie verdiepingen. Door deze ligging kon ze vanuit de keuken de straat zien, terwijl de woonkamer uitkeek op het grote heuvelachtige park dat de gemeente, vele burgerprotesten ten spijt, zou gaan bebouwen om er een woonwijk voor de elite te laten verrijzen. Uit het keukenraam zag ze nu de druilerige lege straat en de kleine parkeerplaats voor de auto's van omwonenden. Het raam in de kamer bood slechts zicht op mist en zwermen kraaien, die van tijd tot tijd wegvlogen naar het bosje aan de top van de heuvel. Het was winter, eind december. De monotone, mysterieuze stem van Leonard Cohen zong erover op de grammofoonplaat in de kamer. Mateja was in een ontzettend slecht humeur, boos zelfs. Die middag had ze ruzie gehad met Santini. Ze maakte muntthee, strooide een lepel vitaminen in het kopje, stopte vervolgens een videocassette in de videorecorder en drukte op *play*. Op het beeldscherm verscheen een reeks ergerlijk zoete tafereeltjes, gemaakt op de zesde verjaardag van haar neefje. Ze zag het verwend snotjoch kaarsen op de taart uitblazen, pakjes met cadeaus openen en in de camera grijnzen, en elk van die onnozele vertoningen ging vergezeld van lachsalvo's van vertederde familieleden. Net een Engelse tv-komedie. Ze zette de video uit en liep naar het raam. Het begon te schemeren en het neon van de straatlantaarns verspreidde zijn diffuse licht over de steeds dichter trekkende mist. Vroeger hielden ze dit soort mist voor een mooi sentimenteel en romantisch decor voor liefdesontmoetingen en scheidingen, dacht ze bij zichzelf. Tegenwoordig spraken ze er op het nieuws over als een ecologische ramp. De stoffen die je volgens de radio naar binnen kreeg door de smog in te ademen, herinnerden haar aan de lang vergeten inhoud van haar scheikundeboek van vroeger. Een vak dat ze nooit leuk had

gevonden.

Om zes uur ging de telefoon. Eerst wilde ze hem opnemen, maar zag er daarna toch van af. Ze vond een tweede videoband en duwde hem in de speler. Met het geluid uit bekeek ze de beelden van het nachtprogramma van gisteren. Om kwart over zes ging de telefoon weer over. Het was Santini, wist ze; dit was zijn ritme. Als ze niet opnam, belde hij aanhoudend om het kwartier.

Ze nam op.

‘Ik ben het,’ zei hij vrolijk, alsof er die middag niets was gebeurd.

‘Vanochtend zei je nog dat je niet meer met me wilde praten.’

‘Toe, Mateja,’ lachte hij, waarschijnlijk in de overtuiging dat ze hem wel zou vergeven. ‘Hoe zou ik in hemelsnaam nou niet meer met je willen praten!’

‘Goed,’ antwoordde ze kil, ‘maar ook al wil jij dan misschien met mij praten, ik niet met jou!’ Ze legde de telefoon neer, ging naar de badkamer en draaide de warmwaterkraan open. Langzaam kleepte ze zich uit, strekte zich uit in het bad en deed haar ogen dicht. Onverschillig hoorde ze hoe de telefoon in de kamer maar niet ophield met rinkelen. Het voelde goed om Santini nu te tergen. Morgen of overmorgen zou ze het wel met hem bijleggen.

Een half uur later, nog warm van het bad, liep ze de trap af naar buiten en stapte in haar grijze eend. Ze had geen idee waar ze vanavond naartoe zou gaan. Ze wist alleen zeker dat ze een ontmoeting met Santini, die geheid naar haar toe zou komen, wilde vermijden. Met moeite startte ze de auto, reed naar de Pantovčak en ging noordwaarts, in de richting van Villa Weiss. Halverwege kreeg ze ineens zin in een goed, ongestoord diner voor één persoon, aan een afgezonderd tafeltje in een rustig etablissement. Korte tijd later stapte ze uit op de parkeerplaats van Šestinski Lagvić, deed de auto op slot en haastte zich naar het warme restaurant. Ze werd verrast door de kou die kwam van bergtop Sljeme en door de verstikkende mist, die hier nog dichter was.

Toen ze Lagvić binnenstapte, zag ze dat ze het idee van een rustige, eenzame maaltijd wel kon vergeten. Het restaurant was overvol en in het midden van het lokaal probeerde een lachwekkend orkestje de gasten te vermaken

met overwegend ouderwetse dansmuziek. Voor het orkest draalden wat dansparen rond, voor het merendeel oud en uitgebloeid. Eén stel was stomdronken en verbaasde zich erover dat hun walspassen zo slecht op het ritme van de tango uitkwamen. Het lukte haar om een tafeltje achteraf te vinden. Eten bestelde ze niet, wel een fles šipon, al wist ze niet zeker of ze in haar eentje die zeven deciliter witte wijn op zou kunnen.

Na het tweede glas van de aromatische wijn begon ze zich op haar gemak te voelen. Ze zat hier comfortabel in een hoekje, keek naar de lachwekkende en stuntelende dansparen en was niet verplicht om een gesprek te voeren, of om bevallig, interessant en charmant te zijn. En nog belangrijker: ze was minstens tien kilometer verwijderd van haar teerbemide Santini, die ze de laatste tijd alsmaar ondraaglijker vond. Steeds vaker bedacht ze dat een geëmancipeerde vijftwintigjarige jonge vrouw als zij in deze verziekte crisistijd het beste zo veel mogelijk plezier en vermaak kon zien mee te pikken, en dat ze niets te zoeken had bij een serieuze veertigjarige journalist. Santini verspilde minstens tachtig procent van zijn hersencapaciteit aan het opsporen van verborgen maatschappelijke en politieke stromingen. Ze had schoon genoeg van alle partischisma's, van 'politiek pluralisme als voorwaarde voor een rechtstaat en markteconomie', 'principiële en niet-principiële coalities', de 'van het volk vervreemde centra van politieke macht' en ander gedoe waarmee haar pretenieuze journalistje haar overstelpte. Zelfs als ze vreeën, tegenwoordig nog maar zelden en met tegenzin, dacht ze dat haar futloze verslaggever zijn orgasmen uitstelde door stug te denken aan de agenda's en procedures van een van de komende partijbijeenkomsten, aan omissies in bepaalde wetsvoorstellen, of aan de consequenties van de val van de regering. 'Shit!' mompelde ze, en dronk het derde glas šipon leeg. Ze voelde dat ze al een beetje aangeschoten was.

'Neemt u mij niet kwalijk.' Een lange, markante, donkerharige man van in de veertig stond voor haar tafel.

Ze keek hem aan zonder het glas van haar mond weg te halen. Hij was slank en goedgebouwd voor zijn leeftijd. Zijn gezicht was vrij grof, zoals bij bewoners van het Dinarische gebergte, maar toch heel innemend. Hij droeg een smaakvol, waarschijnlijk buitenlands pak van een grof weefsel, dat er

gekreukeld uitzag. Onder zijn colbertjasje had hij een trui, met daaronder een morsig en ongestreken lichtgroen overhemd. Hij zag er uit als een man die zich goed en duur had gekleed, maar die vervolgens, om wat voor reden dan ook, die kleren een dag of tien niet meer uit had kunnen trekken en zich ook niet had kunnen wassen.

‘Mag ik?’ vroeg hij, met zijn hand wijzend naar het bankje. Met de hand waarin hij een fles wijn vasthield, wel te verstaan.

‘Alleen als u niet met me gaat flirten,’ lachte ze en schonk voor zichzelf de rest van de šipon in.

‘Dat is wel het laatste dat ik vanavond zou proberen...’ zei hij terwijl hij tegenover haar plaatsnam. Hij klonk serieus. ‘Ik ben compleet ongeschikt als minnaar. In de afgelopen week heb ik geen gelegenheid gehad om me op te frissen en andere kleren aan te trekken. Bovendien ben ik totaal blut. Ik ben zo vrij geweest om deze fles van de bar mee te nemen op uw rekening.’

‘Op mijn rekening?’ verslikte Mateja zich en keek hem verbijsterd aan. ‘Zoiets heb ik nog nooit meegemaakt!’

‘Ik ook niet,’ zei hij onveranderd kalm. ‘Geloof u maar dat ik al veel heb meegemaakt, maar wat me in de laatste paar dagen is overkomen, had ik nooit kunnen bedenken.’

Zij keek hem nieuwsgierig aan, in afwachting van het vervolg. Hij had iets brutaals, maar ook iets interessants. Hij had haar echter op het verkeerde been gezet. In plaats van verder te vertellen, zei hij onverwacht: ‘Mijn naam is Keller. Een beetje vreemd, het klinkt Duits, vindt u niet?’

‘Mateja,’ antwoordde ze van haar stuk gebracht. ‘Mateja Gašpar.’ Ze stak haar hand uit, als bij een kennismaking. Hij verborg zijn hand onder de tafel en boog zich naar haar toe.

‘Niet doen! Als ze me nu in de gaten houden, dan zien ze dat ik u helemaal niet ken.’

‘Hoezo *že*? Wie zijn dat, die u in de gaten houden?’

Hij wierp een terloopse blik over zijn schouder om daarna zijn hoofd dicht bij het hare te brengen en te fluisteren: ‘Ik zie ze nu niet. Maar misschien zien zij mij... Ik ben net ontsnapt, weet u. Ik betwijfel of ze me hebben weten te volgen. Ik denk dat ze het spoor kwijt zijn geraakt door de mist. Maar je weet

het nooit. Misschien zijn ze hier.’

‘Wordt u gezocht door de politie?’ vroeg ze. Ze begon zich wat ongemakkelijk te voelen, een beetje angstig zelfs. Bijna had ze spijt dat ze die avond niet met Santini was. Kalm, haar onrust negerend, schonk hij zijn glas vol uit de fles die hij had meegebracht, nam een slok en keek haar aan. Ze was een mooie vrouw, wat hij pas net op dat moment leek te ontdekken.

‘Wees niet bang, het is niet de politie,’ wuifde hij met zijn hand, terwijl hij nog een beetje wijn nam. ‘De zaak is veel ingewikkelder. Ik ben uit een gekkenhuis ontsnapt en daar willen ze me graag weer terugstoppen.’

‘Uit een gekkenhuis!?’ bracht ze ontsteld uit, nu nog banger.

‘Sst, rustig maar!’ Hij leek haar vrees nu op te merken. ‘Ik ben niet gek en het is maar de vraag of het een echt gekkenhuis is. Ze hebben me daar onder dwang een paar dagen vastgehouden en ik heb geen zin om terug te gaan... Zou u niet nog een fles bestellen?’

‘Op mijn kosten?’

‘Ja, het spijt me,’ lachte hij. ‘Kijk, ik zou u op mijn beurt dit horloge kunnen aanbieden.’ Hij stak zijn hand naar voren en trok zijn mouw omhoog, om daarna te constateren dat hij helemaal geen horloge om zijn pols had. Even keek hij verbaasd, maar daarna haalde hij zijn schouders op en glimlachte.

‘Wat voor gekkenhuis gaat het om?’ vroeg ze nieuwsgierig, ‘Waar is het?’

‘Hier in de buurt.’

‘Maar er is hier helemaal geen gekkenhuis!’

‘Jawel hoor,’ zei hij. ‘Luister, vanaf de parkeerplaats loopt een pad naar beneden, naar het bos. Ongeveer een kilometer verderop splitst een voetpad zich af naar boven, richting... nou, in elk geval, als u bij een bron komt met berken eromheen, dan ziet u daar op een veldje een verlaten waterput met een houten overkapping. Ongeveer honderd meter naar het oosten staat een keet. Dat is het gekkenhuis.’

‘Mijn God, waar heeft u het over?’ zei ze, een beetje opgelucht omdat ze inmiddels had bedacht dat hij, ook al was hij gek, haar hier in het restaurant in elk geval geen kwaad kon doen. ‘Bent u niet inderdaad een beetje...?’

‘Kierewiet, bedoelt u?’ lachte hij.

‘Ja.’

‘Oh, nee, dat zeker niet!’ en hij zwaaide zijn wijsvinger bezwerend heen en weer.

‘En dat gekkenhuis is hier dichtbij, zegt u? Onder Sljeme? Bij een bron met berken eromheen?’

‘Ja, daar ongeveer,’ zei hij bedachtzaam en voegde eraan toe: ‘Eigenlijk is die mist niet opgetrokken sinds ze me weggebracht hebben. Misschien heb ik een klein foutje gemaakt in de beschrijving. Dat zou best kunnen.’

‘Hoort u eens!’ zei ze opstandig. ‘Er is geen gekkenhuis onder Sljeme. Dat wat u beschrijft is waarschijnlijk een verlaten barak of een loods. Laten we het er niet meer over hebben. Maar wat de wijn betreft... wat was uw voorstel ook alweer?’

‘Om nog een fles te bestellen.’

‘Juist, dat is goed,’ zei ze. Het verlangen bekwam haar om die avond veel te drinken. ‘En wel op mijn rekening!’

Nadat ze nog een fles besteld en opgedronken hadden, stelde hij voor om te dansen. Dat leek haar volslagen ongepast, maar ze stemde er toch mee in. De tent was inmiddels volgestroomd met mensen, vooral op de dansvloer, zodat ze gedwongen waren om op een heel kleine afstand van elkaar te dansen. Of het nou door de wijn kwam, of doordat deze onbekende man zo ongewoon was, of door een samenloop van omstandigheden, maar ze begon zoiets als een heimelijke genegenheid te voelen voor mijnheer Keller. Ze liet toe dat hij haar dichter naar zich toe trok, in het besef dat ze zich in een verleidelijk maar ook ondoordacht avontuur begaf. ‘U zei dat u Keller heet?’ fluisterde Mateja over zijn schouder.

‘Bruno Keller. Ik heb een relatief inheemse voornaam en een geheel buitenlandse achternaam.’

‘Hoe komt u aan die buitenlandse achternaam?’

‘Hoe bedoelt u dat?’ zei hij verbaasd. ‘Ik ben gewoon toevallig een Duits staatsburger.’

‘Ik begrijp niets van u,’ zei ze berustend. ‘Ik denk steeds meer dat u echt uit het gekkenhuis bent ontsnapt. Zegt u eens, als u werkelijk uit het gekkenhuis bent ontsnapt, bent u dan van plan om me wat aan te doen?’

Meewarig keek hij haar aan, om dan volstrekt onverwacht en vaderlijk een

kus op haar voorhoofd te drukken. ‘Denk je dat ik zo’n engel kwaad zou kunnen doen?’ fluisterde de vreemde mijnheer Keller amper hoorbaar. Ook al klonk dat vreselijk klef in haar oren, toch raakte Mateja er door ontroerd, en ze liet haar hoofd op zijn schouder zakken. Ze was al flink dronken en eigenlijk had ze wel door dat ze niet meer danste, maar alleen nog wankelend in zijn armen hing.

‘Ik geloof dat ik genoeg heb van het dansen,’ zei ze. ‘Het is beter als ik naar huis ga.’

‘Heeft u een auto?’ vroeg hij veelbetekenend en een tikkeltje vertrouwelijk.

‘Ja, hoor, die heb ik,’ knikte ze. Het was wel duidelijk dat hij met haar mee naar huis wilde. Ze wist dat ze niet manmoedig genoeg zou zijn om hem af te wijzen.

‘Mag ik de nacht bij u doorbrengen? Misschien heeft u ergens een divan, of... Hoort u eens, ik zou ook op de grond kunnen slapen. Als ik mijn sporen maar uitwis. Ik voel hun nabijheid.’

‘Van die mensen uit het gekkenhuis?’ lachte ze dronken. ‘Ja hoor, u kunt mee. Geen probleem, u kunt in de keuken overnachten.’

‘Luister goed,’ zei Bruno en bracht zijn gezicht heel dicht bij dat van haar. ‘U loopt straks naar de auto... wat voor auto heeft u?’

‘Een eend. Een grijze eend.’

‘U loopt naar de auto en u wacht daar op mij. Ik vertrek door de keuken en glijp door de bosjes naar de parkeerplaats beneden... Afsproken?’

Ze had nog niet geknikt of hij verdween in de menigte. Langzaam liep ze terug naar haar tafeltje, betaalde, deed haar jas aan en liep naar buiten. Daar was het fris en nog steeds mistig. Hoe ze ook om zich heen keek, ze zag Bruno Keller niet. Nu zou ze in de auto kunnen stappen en weggrijden en er zou haar niets overkomen. Had hij haar kwaad willen doen, dan had hij haar vast niet zo alleen achtergelaten om... Ze liep een paar treden naar beneden en voelde dat haar benen onwillig werden. Het lukte haar nog net om de trap af te komen naar de parkeerplaats, maar daar struikelde ze en ze viel languit in de bosjes. Ze was stomdronken en had beslist hulp nodig van iemand, al was het van een voortvluchtige gek. ‘Bruno! Bruno!’ schreeuwde ze de nacht in toen ze probeerde op te staan. Begeleid door gekraak van knisperende

takken verscheen hij uit het donker, pakte haar bij de taille en tilde haar overeind.

‘Stil! Wilt u soms dat ze ons horen?’ vroeg hij gespannen.

Dronken lachte ze zijn fantasie uit en wees in de richting van waar haar auto zou moeten staan. Hij bracht haar naar de auto toe, steeds om zich heen kijkend. Er was niemand te zien, de parkeerplaats was verlaten en stil, vol mistige schaduwen van lege auto’s. Ze gaf hem de sleutels en liet hem rijden, terwijl zij hem vertelde waar hij heen moest. Uit zijn gedrag maakte ze op dat hij dit deel van de stad slecht kende. Eenmaal in de buurt van de nieuwbouw waar ze woonde, zei ze dat hij langzamer moest rijden. Ze vroeg hem om op te letten of de auto van Santini, een groene Golf, voor de ingang stond.

‘Bespioneert hij u?’ mompelde hij terwijl hij zijn blik over de parkeerplaats voor het gebouw liet gaan.

‘Alleen als we ruzie hebben. Vanavond ben ik zonder hem uitgegaan, dus hij zal vast willen weten waar ik ben geweest en hoe laat ik thuis ben gekomen.’

‘Als u denkt dat ik u in verlegenheid zal brengen,’ zei Bruno voorzichtig, ‘dan kan ik ook hier uitstappen.’

‘Nee, nee!’ stelde Mateja hem gerust. ‘Als er geen groene Golf staat, dan is alles in orde. Ik heb u toch beloofd dat u in de keuken mag slapen... om niet gepakt worden door die eh... van u.’

Juist toen hij haar auto probeerde in te parkeren, dook vanachter het hek om de parkeerplaats de groene Golf op, met achter het open raampje de boosaardige grijns van Santini. ‘Betrap, slet!’ schreeuwde hij, gaf gas en verdween in de mist.

Onthutst keek Bruno Mateja aan, die zorgeloos met haar hand wuifde: ‘De schijterd! Als hij geen lafaard was, dan was hij uit de auto gestapt en met u op de vuist gegaan. Maar nee hoor, hij smeert ‘m, zodat hij me morgen kan lastigvallen met zijn zogenaamd gerechtvaardigde jaloezie.’

Vanaf dat moment herinnerde ze zich nog maar weinig. Ze wist nog dat ze de trap op waren geklommen naar haar appartement en dat hij zich daarna in de badkamer had teruggetrokken. Hij stond langdurig onder de douche, als iemand die zich dagenlang niet had kunnen wassen. Ze maakte zijn bed op in

de keuken en trok zich in haar kamer terug. Ze deed alle lichten uit en zeege neer in de luie stoel. Een tijdlang verwachtte ze dat hij naar haar kamer zou komen. Ze fantaseerde over wat er dan zou gebeuren. Zo mijmerend, doodop door de vreemde ontmoeting, de wijn en het dansen, viel ze in de luie stoel in slaap. 's Ochtends vroeg hoorde ze hem in haar halfslaap door het appartement lopen, de stoelen verplaatsen, met de deuren piepen en naar de badkamer gaan, alsof hij iets zocht. Ze liet zich uit de luie stoel in bed zakken, trok de deken over zich heen en viel weer in slaap, hopen dat hij eindelijk ook weer zou gaan liggen. Zij hoorde hem nog de telefoon oppakken, een paar nummers draaien en kort met iemand praten in perfect Duits.

Toen ze om half tien wakker werd, was hij weg. Het bed waarop hij sliep was keurig opgemaakt, de badkamer waar hij had gedoucht was afgedroogd en alle handdoeken waren netjes over het rek gerangschikt. Die merkwaardige man had geen enkel spoor achtergelaten. In lichte paniek trok ze de la open waar het geld lag en die paar sieraden die ze van haar overleden moeder had geërfd, maar ze zag meteen dat hij niets had aangeraakt.

Een kwartier later ging de telefoon. Zonder nadenken nam ze op.

'Als jij alles toegeeft en vertelt, dan zal ik je vergeven, heb ik besloten,' zei Santini met een stem waarin ze een zweem van ingehouden woede hoorde. 'Het is oudejaarsdag morgen en we moeten het feestje nog regelen.'

De zaken hernamen hun normale loop. Ze vertelde hem wat er gebeurd was, maar niet alles, en hij vergaf haar, maar niet helemaal. Oud en nieuw vierden ze met hun gebruikelijke gezelschap en op de gebruikelijke plaats. Ze deden alsof ze het uitstekend naar hun zin hadden en zich prima vermaakten.

Op nieuwjaarsdag ging hij naar de redactie en zij kocht de krant waar hij voor werkte. Op de misdaadpagina vond ze een tekst over een onbekende man die dood was gevonden bij de spoordijk naast de Bologna-allee. Onderaan het artikel stond het verzoek aan iedereen die iets over de overledene wist, om zich bij het dichtstbijzijnde politiebureau te melden. Boven de tekst stond een vrij grote foto van de overledene.

De man op de foto was de vreemdeling die beweerde dat hij Bruno Keller heette.